

Over de drempel met De Erika

hoe het tijdschrift De Erika kan helpen bij de toeleiding naar lees- en schrijfactiviteiten

Itie van den Berg

U vermoedt dat een van de mensen waar u mee werkt laaggeletterd is op basis van een of meerdere signalen.

Signalen

- Vergeet afspraken, noteert ze niet
- Administratie is niet op orde
- Neemt formulieren mee naar huis of heeft moeite met het invullen
- Stelt vragen over informatie die alleen schriftelijk is
- Stuurt geen e-mails
- Heeft moeite met het formuleren / niet uit de woorden kunnen komen
- Beweegt ogen niet over tekst of formulier
- Heeft moeite met formuleren van vragen of eigen mening
- Niet omdraaien van omgekeerd aangegeven tekst
- Vermijden (veel smoesjes klaar hebben liggen)
- Onbewust onwetend, niet weten dat er mogelijkheden zijn

Feiten en cijfers

Er zijn 2,5 miljoen laaggeletterden in Nederland (16-100 jr.)¹

Er zijn meer autochtone dan allochtone laaggeletterden

57% van de laaggeletterden werkt ²

De Erika

De Erika is een tijdschrift over taalambassadeur Erika Companje uit Overijssel. In dit tijdschrift vertelt zij over het niet goed kunnen lezen en schrijven, over haar stap om het alsnog te leren, over haar talenten die maar door een enkeling werden gezien, haar betrokkenheid en betekenis voor de maatschappij en hoe zij lezen en schrijven nu inzet. Haar ervaringen, haar verhalen kunnen toeladers aanknopingspunten aanreiken voor gesprekken met vermoedelijk laaggeletterden in hun omgeving. Maar niet alle laaggeletterde volwassenen zijn hetzelfde.

Bespreekbaar maken

- Veilige omgeving
- Normaliseren: door openheid van Erika kun je gemakkelijker normaliseren
- Motiveren: door de positieve veranderingen van Erika, kun je motiveren
- Kennis hebben van de mogelijkheden: zie drie x ja achterop De Erika

Ga het gesprek aan en pak het tijdschrift erbij met gerichte informatie die past bij de betrokken persoon waar je mee in gesprek bent. Erika wil graag dat haar tijdschrift en haar ervaringen het zetje geven aan anderen dat ze nodig hebben. Dat doet ze omdat de wereld er nu heel anders voor haar uitziet. Erika hoopt daarmee andere laaggeletterden over de drempel te helpen met haar motto: *Alles wat groot is begon ooit klein, je hoeft niet meteen een vlinder te zijn.*

In het stuk hieronder zeven tips om in gesprekken met potentiële cursisten of cursisten in gesprek te komen over hun leerwensen en blijvende ontwikkeling.

¹ Mensen die laaggeletterd zijn, kunnen onvoldoende lezen, schrijven en rekenen om volwaardig deel te nemen aan de huidige informatiemaatschappij. Zij kunnen daardoor in het dagelijks leven – privé of op het werk – minder goed functioneren. Maar dat hoeft niet zo te blijven. Help de personen uit uw omgeving om de weg naar geletterdheid te vinden.

² Zie ook factsheet van de Stichting Lezen en schrijven www.lezenenschrijven.nl

7 tips om De Erika in te zetten bij activeringsgesprekken

Tip 1: Aansluiten bij talenten van mensen.

Laat mensen vertellen wat ze goed kunnen, waar ze plezier in hebben. Die talenten tellen mee als het erom gaat om je in de maatschappij te redden. Het is voor mensen fijn om hun sterke kanten te laten zien. Maar het is ook verdrietig dat die talenten op school vroeger niet zijn ontdekt (zie bladzijde 3). Erika is creatief en ondernemend, zorgzaam, heeft ambitie en respect voor anderen. Erika zegt: 'Heel veel laaggeletterden zijn slim. Ze doen alles met de handen. Wat hun ogen zien, maken hun handen'. Deze talenten helpen haar ook in haar werk als taalambassadeur. Herkent de persoon waar je mee praat de eigen talenten?

Vragen: Waar ben je goed in? Wie merken dat? **Tip:** Vindt de persoon het leuk om een aantal vragen over talenten te beantwoorden? (bladzij 5). Geloof de persoon waar je mee praat ook in de eigen talenten? Lees samen de vijf tips van Erika en praat erover.

Tip 2: De drempel over is niet altijd leuk...

Er zijn heel veel mensen die vroeger kansen hebben gemist en nu moeite hebben met lezen en schrijven of het zoeken op internet. (Zie ook de drie x Ja-vragen achterop de Erika). Kijk naar bladzij 7 wat Erika zegt: 'Je opgeven voor lees- en schrijfbegeleiding? Je kunt er angstig van worden, of je wilt het er niet over hebben of je wordt boos. Dat was bij mij ook zo'. Lees maar eens samen wat Erika zegt met de persoon waarmee je in gesprek bent. **Vragen:** Hoe merk je dat lezen en schrijven niet gemakkelijk gaat? Wanneer merk je dat? Hoe reageer je dan? Hoe reageren anderen? Als je nu de kans wel hebt om het leren, zou je die kans pakken? Wat houdt je tegen? Waar zou je blij mee zijn?

Tip 3: Wat was je droom als kind over je leven, je werk?

Op welke manier of op welke momenten heb je er last van gehad dat je niet goed kon lezen en schrijven? Erika was graag naar een kunstopleiding gegaan. Maar dan had zij naar een opleiding moeten gaan waar de eisen op het terrein van taal en kennis heel hoog waren. 'Dus' ging ze naar de fabriek. Het uitspreken van dromen helpt mee om kracht op te bouwen en een nieuwe horizon te openen. Erika organiseert nu zelf knutselclubs in haar knutselschuur (bladzij 9). Erika besteedt veel aandacht aan de inrichting van haar huis. Van zaken uit de kringloopwinkel maakt ze prachtige dingen (bladzij 6). En Erika vraagt: Waarom heb je mij niet gevraagd voor een tekening van Nell (bladzij 13). 'Niet aan gedacht', zeiden wij. 'Wat dom van ons. Maar goed dat je het zegt'. **Vraag:** Stel je voor dat je wel goed had kunnen lezen en schrijven. Hoe had je leven er dan uit gezien? En als je beter kunt lezen en schrijven wat kun je dan veranderen in je leven zodat je droom een beetje uitkomt?

Tip 4: Lezen en schrijven kan je helpen.

Vraag: Stel je voor dat je beter kunt lezen en schrijven, wat gaat er dan anders, wie gaat het merken en hoe? Voor Erika geldt: zij kan nu boeken lezen en het verhaal beleven (bladzij 12: 'Ik voelde dit verhaal over Nell'), zij kan op Facebook een goede doelenactie opzetten (bladzij 9), zij kan meelesen met haar eigen tijdschrift en aangeven wat er anders moet (bladzij 19: redactie Dianne en Erika Companje), ze kan apps gebruiken (bladzij 7), meedoen in de maatschappij (bladzij 8 en 9) als taalambassadeur.

Vraag: Wat kan er over een jaar al heel anders zijn als je je beter kan redden met lezen en schrijven?

Tip 5: Je kunt het niet alleen.

Erika heeft een man en twee dochters die haar enorm ondersteunen. De oudste dochter van Erika is coördinator van een Taalhuis. Zij merkt de kracht die het verhaal van haar moeder heeft en leert ervan. Kijk maar eens naar het filmpje Mooi mens³. Als je als volwassene leert lezen en schrijven gaat het om je hele persoon en niet alleen om wat je nog niet kunt: lezen en schrijven. Lees voor wat de dochters van Erika haar sterke kanten vinden (bladzij 5). Je bent zoveel meer dan iemand die niet goed is in lezen en schrijven. Zwijgen over niet kunnen lezen en schrijven kost heel veel energie en levert stress op. Heel ongezond. Kijk naar de foto van Erika op bladzij 3: de lippen stijf op elkaar. Elke dag blijven denken dat je dom bent. Lees op bladzij 3 voor Hoe voelt het om laaggeletterd te zijn. **Vraag:** Wie weet dat je niet goed kunt lezen en schrijven? Wie gaat jou helpen? Verken samen wie er nog meer kunnen helpen, zoals een vrijwilliger in het Taalhuis, een docent, andere mensen uit de groep. Attendeer mensen op het telefoonnummer 0800 0234444.

³ <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=xk5A97YmIYw&t=9s>

Tip 6: Ik kan nu beter lezen en schrijven en blijf me verder ontwikkelen.

Erika blijft creatieve activiteiten organiseren, goede acties opzetten voor anderen en ze blijft zich ontwikkelen als taalambassadeur. Lees haar verhaal op de Huishoudbeurs (bladzij 7). Erika gaat een schildercursus in Frankrijk doen met zelf verdiend geld.

In Friesland is een project van StichtingOmrin Estafette waar mensen de kans krijgen om in hun zeven kringloopwinkels producten mooi te maken onder begeleiding van ontwerpster Louise Cohen (bladzij 6). Een aanpak waar ze meer kijken naar talenten en ontwikkelperspectieven van mensen dan naar vooropleiding. Dat is ook een wens van Erika: meer plekken en opleidingen voor mensen met een geringe vooropleiding maar met veel talent. Plekken waar je talenten verder kunt ontwikkelen en er uiteindelijk ook werk in kunt vinden. In Friesland maken ze met dingen uit de kringloopwinkel nieuwe kleurrijke kasten, stoelen, tafels, lampen. Welke mogelijkheden zijn er bij u in de buurt? **Vraag:** Wat heb jij nodig om meer te kunnen met je talent? Wat zou je willen in je vrije tijd?

In de kringloopwinkel in Leeuwarden werkt Tineke Leyten als taalambassadeur. Zij zorgt ervoor dat mensen die werken in de kringloopwinkel de drempel overstappen naar een cursus en zich verder kunnen ontwikkelen op het terrein van lezen en schrijven. Tineke is zelf ook nog steeds bezig met taal. Zij heeft in alle kringloopwinkels en op alle afdelingen vrijwilligers gemotiveerd om ook leerambassadeur te worden. Een leerambassadeur is iemand die met collega's praat over leren en je ontwikkelen. Samen benaderen de leerambassadeurs nu telkens nieuwe vrijwilligers om ook werk te maken van hun laaggeletterdheid. En dat werkt!

Tip 7: Je eenzaam voelen als laaggeletterde is niet fijn.

Lees de eerste vier regels op bladzij 10 tot En wist... voor. **Vraag:** Erika kent mensen die laaggeletterd zijn en zich vaak alleen voelen staan. Voel jij je wel eens alleen? Wie weet dat je niet goed kunt lezen en schrijven? Kies een aantal tips van Erika en leg deze aan je gesprekspartner voor. **Vragen:** Vraag je wel eens hulp? Spreek je wel eens iemand aan in de buurt? Zet een eerste stapje, wees niet bang. Bied je zelf wel eens hulp aan aan een ander? Maak je praatjes in de bus of in de winkel? Heb je contacten per telefoon of Facebook? Doe je vrijwilligerswerk? Alle kleine stapjes leiden tot een groep mensen om je heen die van belang zijn voor jou en voor wie jij van belang bent. Kijk nog eens naar de foto op bladzij 3: je lippen op elkaar houden: niemand mag het weten. **Vraag:** Hoe is dat bij jou? Erika vertelt dat je bloeddruk omhoog kan gaan omdat je last hebt van stress (bladzij 10) als je steeds moet verbergen dat je niet kunt lezen of schrijven. **Vraag:** Voel jij stress? Wanneer?

Tot slot

Stel mensen op hun gemak (veilige omgeving), stel open vragen. Kijk bij iedere persoon die laaggeletterd is welke tip en welke tekst uit De Erika deze persoon over de drempel kan helpen om zijn lees- en schrijfvaardigheid te gaan verbeteren, zijn eigen talenten te gaan waarderen en zich verder te ontwikkelen. Beter een goed gesprek door één goedgekozen vraag, dan alle tips aan de orde willen stellen. En eindig met een concrete afspraak: Neem je De Erika mee? Wil je een gesprek met iemand van een Taalpunt of Taalhuis? Wil je meehelpen om hier op het bedrijf een lees- en schrijfgroep of internetgroep te starten? Jij als hulpverlener/vrijwilliger kunt initiatief nemen! Dus schrijf naam en telefoonnummer op en geef het (met toestemming) door aan je contactpersoon.

Tips voor activeringsacties

Verspreid De Erika via de Voedselbank. Probeer dan ook actief in contact te komen met mensen. Vraag of De Erika bij de tijdschriften mag liggen in de winkels. Creëer acties in de Week van de Alfabetisering zoals: kook het recept uit De Erika (vraag een supermarkt om alle producten bij elkaar te zetten). Deze tips zullen het komende half jaar worden aangevuld. Blijf ons volgen op de site.

Vormgeving en redactie: Ria van Adrichem

Met dank aan Dianne Compagnie, Erika Companje, de gemeente Twenterand, Joost Huiskens (projectleider rayon Noord Stichting Lezen en Schrijven), Stéphanie de Groot (Manager Kringloopproject Estafette)